

Smiltenes novada dome

VIDES EKSPERTI
konsultācijas un risinājumi

VIDES PĀRSKATS

gala redakcija

**Smiltenes novada Grundzāles pagasta teritorijas
plānojuma grozījumi**

Smiltene

2014

Saturs

1. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un sabiedrības līdzdalība...	3
1.1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi.....	4
1.2. Stratēģiskā novērtējuma metodes	5
1.3. Sabiedrības līdzdalība	5
2. Nacionālie un starptautiskie vides aizsardzības mērķi	7
3. Esošais vides stāvoklis.....	10
3.1. Gaisa kvalitāte.....	10
3.2. Ūdens.....	13
3.3. Zeme	14
3.4. Daba.....	14
4. Alternatīvas	17
5. Teritorijas plānojuma īstenošanas ietekmju uz vidi analīze	18
5.1. Galvenās iespējamās ietekmes.....	18
5.2. Ietekme uz hidroģeoloģisko režīmu.....	19
5.3. Ūdens piesārņojums.....	20
5.4. Putekļu un trokšņa ietekme, transportēšanas ceļi	22
5.5. Spridzināšanas ietekme	23
5.6. Ainavas izmaiņas	24
5.7. Aizsargājamās dabas teritorijas un sugas	25
5.8. Prognozēto ietekmju izvērtējuma apkopojums	26
6. Risinājumi ietekmju mazināšanai un novēršanai	27
7. Teritorijas plānojuma neīstenošanas scenārijs	28
8. Monitorings	29
9. Kopsavilkums	31
Pielikumi.....	37

1. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un sabiedrības līdzdalība

Galvenie faktori un dokumenti, kas nosaka stratēģiskā ietekmes uz vidi (turpmāk tekstā) SIVN veikšanu un Vides pārskata sagatavošanu Smiltenes novada Grundzāles pagasta teritorijas plānojuma grozījumiem ir:

1) Smiltenes novada domes 2013. gada 24. jūlija vēstule un pievienotais iesniegums Vides pārraudzības valsts birojam (turpmāk tekstā VPVB) par plānošanas dokumenta izstrādes uzsākšanu.

Pašvaldība iesniegumā izsaka viedokli, ka Grundzāles pagasta teritorijas plānojuma grozījumiem nav nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, jo Grozījumi saistīti ar teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas maiņu uz derīgo izrakteņu ieguves teritorijām un pirms derīgo izrakteņu ieguves uzsākšanas būs jāveic paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējums.

2) VPVB 2013. gada 6. augusta lēmums Nr. 40 par SIVN procedūras piemērošanu.

VPVB piemēro SIVN procedūru teritorijas plānojuma grozījumiem, jo tie attiecas uz likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 4. panta (3) daļas 1) punktā minētajiem plānošanas dokumentiem. Šajā gadījumā teritorijas plānojums, kas ietver pamatnosacījumus šā likuma 1. vai 2.pielikumā paredzēto darbību īstenošanai - derīgo izrakteņu ieguve platībā kas lielāka par 5 ha (2. pielikums).

3) Vides pārskats ir sagatavots vadoties no LR 2001.gada 30.maija likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un LR 2004.gada 23.marta MK noteikumiem Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”.

Stratēģiskais novērtējums tika uzsākts paralēli ar grozījumu 1. redakcijas sagatavošanu un tika izstrādāts Vides pārskata projekts (1. redakcija). Šo redakciju nodeva sabiedriskai apspriešanai, ko veica kopā ar teritorijas plānojuma grozījumu 1. redakcijas sabiedrisko apspriešanu, kā arī nosūtīja VPVB norādītajām institūcijām. Pēc sabiedriskās apspriešanas perioda beigām, ņemot arī vērā institūciju komentārus Vides pārskata projekts (1. redakcija) tika papildināts un iesniegts VPVB atzinuma saņemšanai. VPVB norādīja, ka nepieciešams Vides pārskatu papildināt atbilstoši jaunākajai informācijai par tehnoloģiju izmaiņām un atkārtoti veikt sabiedrisko

apspriešanu. Tādējādi paralēli ar teritorijas plānojuma grozījumu 2. redakciju ir ticis izstrādāts arī Vides pārskata projekts 2. redakcijā, ņemot vērā visu jaunāko informāciju. Tā sabiedriskā apspriešana plānota paralēli ar teritorijas plānojuma grozījumu 2. redakcijas apspriešanu. Sīkāk par sabiedrības līdzdalību skatīt Vides pārskata apakšnodalā 1.3. "Sabiedrības līdzdalība."

1.1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi

Šie teritorijas plānojuma grozījumi tiek gatavoti atļautā zemes lietojuma maiņai divām konkrētām, pagasta mērogā nelielām un ar zemes īpašuma robežu norobežotām teritorijām (blokiem). Grozījumi paredz atļaut derīgo izraktenu ieguvu šajās teritorijās. Teritorijas plānojuma grozījumu kopējā teritorija ir 85,4 ha, kas sastāv no diviem nekustamo īpašumu blokiem:

Pirmais bloks (60,5 ha, pie Grundzāles)

- 1) „Bemberu pļavas” (7,7ha)
- 2) "Kalna Kades" (52,8ha)

Otrais bloks (24,9 ha, pie Vizlas)

- 3) „Raudiņas” (17,00ha)
- 4) "Grotēs" (7,90ha)

Tādējādi pēc būtības grozījumi skar ne tik daudz telpisko attīstības plānošanu novada vai pagasta mērogā, bet attiecas uz divu dolomīta ieguves vietu izveides iespējamību konkrētos zemes īpašumos.

No teritorijas plānošanas viedokļa tas atbilstu vairāk lokālplānojuma situācijai, taču lokālplānojuma risinājumu nebija iespējams piemērot normatīvu apsvērumu dēļ.

Grozījumu mērķis: Lai šī teritorija attīstītos, tai jānosaka izmantošana, kas nav pretrunā ar Grundzāles pagasta pārējās teritorijas plānojumu, kā arī apmierinātu sabiedrības un zemes gabalu īpašnieka intereses.

Tātad konkrētajā gadījumā intereses un ieceres ir attīstīt dolomīta ieguvu šajos divos blokos.

Vides pārskata projekts (1. redakcija) tika sagatavots balstoties uz teritorijas plānojuma 1. redakcijas informāciju par dolomīta karjeru izveidi abos zemju blokos ar spridzināšanas paņēmieni. Sabiedriskās apspriešanas laikā no darbības ierosinātajiem "Raudiņas-"Grotēs" blokā tika saņemta informācija par būtiski cita paņēmiena pielietošanu dolomīta ieguvē un tas tika ņemts vērā veidojot Vides pārskata projekta 2. redakciju. Pēc atkārtota sabiedriskās apspriešanas procesa sagatavota Vides pārskata gala redakcija.

1.2. Stratēģiskā novērtējuma metodes

Līdz ar to arī SIVN metodika nedaudz atšķiras salīdzinot ar "tipisku" teritorijas plānojuma jaunas redakcijas izstrādi visai pašvaldības teritorijai. Šajā gadījumā SIVN metodika ir tuvināta IVN metodikai, jo jāvērtē faktiski divu konkrētu projektu (paredzētās darbības) iespējamā ietekme. Arī RVP nosacījumos teritorijas plānojuma izstrādei prasītie ekspertu atzinumi līdzinās pētījumiem, kādus parasti veic IVN procedūras ietvaros, vērtējot konkrētu paredzēto darbību ietekmi uz vidi. Tādējādi SIVN metodika ietver:

- Pašreizējā stāvokļa analīzi konkrētajās vietās (blokos) un to tuvumā;
- Abu bloku apsekojumu dabā;
- Identificē galvenās iespējamās ietekmes no paredzētās darbības (dolomīta ieguves);
- Analizē šo ietekmju būtiskumu un iesaka samazināšanas risinājumus vai precizētu datu nepieciešamību;
- Komunikācija un diskusijas ar novada attīstības nodaļas darbiniekiem
- Izmantotie materiāli ir kartogrāfiskais materiāls, ortofoto kartes, ekspertu atzinumi

1.3. Sabiedrības līdzdalība

Pēc Vides pārskata pirmās redakcijas (projekta) sagatavošanas tas tika nodots sabiedriskajai apspriešanai un tika organizētas divas sabiedriskās apspriešanas sanāksmes vienlaicīgi apspriežot arī teritorijas plānojuma grozījumus. No 2013.gada 5. novembra līdz 2013.gada 16.decembrim notika Grundzāles pagasta teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam grozījumu 1. redakcijas, Launkalnes pagasta teritorijas plānojuma 2006.-2018. g. grozījumu 1. redakcijas un Grundzāles pagasta teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam grozījumu Vides pārskata 1. redakcijas kopēja sabiedriskā apspriešana. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes tika organizētas 2013. gada 20. novembrī Grundzāles pagasta pārvaldē un 22. novembrī Smiltenes novada domē.

Sanāksme Grundzālē bija kupli apmeklēta un notika aktīvas diskusijas tieši par Grundzāles teritorijas plānojuma grozījumiem un vides aspektiem. Sanāksme Smiltēnē bija daudz mazāk apmeklēta, taču tika sniegta būtiska informācija no "Raudiņas-Grotes" bloka ieguves attīstītājiem, ka ieguves mērķis ir veselu, nebojātu dolomīta bloku ieguve ar zāģēšanas paņēmienu un tikai līdz gruntsūdens līmenim, kā arī nelielas ražotnes izveide šo bloku apstrādei par apdares materiāliem (skat. arī Aivara Bahura 12.12.2013. iesniegumu).

Ar sabiedriskās apspriešanas protokoliem var iepazīties pielikumā, taču galvenā iedzīvotāju nostāja bija pret dolomīta ieguvī un līdz ar to TP grozījumiem tieši traucējošo un negatīvo vides faktoru dēļ (putekļi, īpaši uz transportēšanas ceļiem, gruntsūdens pazeminājums, notekūdeņi, troksnis u.c.). Jāuzsver, ka šo negatīvo attieksmi pastiprina apstākļi, ka jau pašreiz iedzīvotāji izjūt traucējumus un kaitīgu ietekmi no esošā dolomīta karjera, kur notiek ieguve un transportēšana pa novada ceļiem. Ir arī negatīva pieredze saistībā ar gruntsūdens pazemināšanos un alternatīvu ieguves avotu laicīgu izveidi. Vienlaikus jānorāda, ka abas apspriedes noritēja augstas diskusiju kvalitātes

pakāpē, argumentēti un konstruktīvi, neskatoties uz to, ka problēmjautājumi bija ar lielu emocionālo lādiņu pildīti. Sanāksmēs piedalījās augsta līmeņa pašvaldību pārstāvji. Taču interesi par apspriešanu neizrādīja vienīgais institucionālais (t.i. juridiska persona) darbības un grozījumu ierosinātājs SIA "Mark Invest AB".

Arī pēc sabiedriskās apspriešanas sanāksmes sabiedrība turpināja būt aktīva un ir iesūtītas vairākas vēstules. Sabiedriskās apspriešanas rezultāti ir apkopoti arī atsevišķā ziņojumā (skat. Pielikumā). Vēl jāatzīmē, ka viedokli ir atsūtījusi Rīgā bāzēta biedrība "Vides aizsardzības klubs", kā arī jautājums ir plaši apriests publiskajos saziņas līdzekļos, t.sk. portālos "Delfi", laikrakstā un portālā "Ziemeļlatvija" u.c. (skat. piem. <http://www.delfi.lv/novados/smiltenes-novads/grundzales-pagasts/zinas/grundzalesi-blokes-satiksmi-ja-netiks-aptureta-dolomita-atradnu-izveide.d?id=43938104>).

Ņemot vērā šos apstākļus novada dome pieņēma lēmumu pilnveidot plānojumu grozījumu 1.redakciju. Arī Vides pārraudzības valsts birojs ar savu 14.03.2014. vēstuli Nr. 7-02/429 atgrieza iesniegto Vides pārskatu attiecīgai papildināšanai un atkārtotai sabiedriskai apspriešanai.

Tika papildināta Vides pārskata 1. redakcija un atkārtota Vides pārskata sabiedriskā apspriešana tika organizēta vienlaicīgi ar teritorijas plānojuma grozījumu 2. redakcijas apspriešanu saskaņā ar Smiltenes novada domes 2014.gada 30.aprīļa lēmumu Nr.7, 11.§. no 8.05.2014. līdz 17.06.2014. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes notika 29.05.2014. plkst. 17³⁰ Smiltenes novada Grundzāles pagasta pārvaldē Tiltā ielā 5, Grundzālē, Grundzāles pagastā un 30.05.2014. plkst. 16⁰⁰ Smiltenes novada dome telpās, Pils ielā 2, Smiltenē (skat. protokolus pielikumā). Šajā apspriešanā aktīvu dalību ņēma SIA "Mark Invest AB" pārstāvji. Iedzīvotāji turpina izteikt bažas par dažādām, jau iepriekš apspriestajām sagaidāmām problēmām dolomīta ieguves rezultātā - galvenokārt putekļi, troksnis, izlidojošās šķembas, ūdens līmeņa pazemināšanās ūdens ieguves vietās. Jāuzsver, ka paši ierosinātāji SIA "Mark Invest AB", kā arī pašvaldība atsauca uz IVN procedūru, kuras laikā tiktu vēl precizētas visas sagaidāmās ietekmes un attiecīgi arī darbības nosacījumi ietekmju samazināšanai vai nepieļaušanai.

Tādējādi var secināt, ka plānojuma grozījumi un saistītie vides aspekti un stratēģiskais novērtējums ir tikuši plaši apspriesti vietējā sabiedrībā un novada pašvaldībā.

Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem:

- Vidzemes plānošanas reģiona telpiskais (teritorijas) plānojums 2006.-2016. gadam;
- Esošais Grundzāles pagasta teritorijas plānojums.

2. Nacionālie un starptautiskie vides aizsardzības mērķi

Uzsākot 2013. gada rudenī SIVN un veicot analītisko darbu galvenais nacionālās vides politikas un plānošanas pamatdokuments, kas noteica Latvijas valsts mērķus un uzdevumus vides jomā bija **Vides politikas pamatnostādnes 2009. – 2015.gadam**¹. To mērķis ir *"[veidot] pamatu vides kvalitātes saglabāšanai un atjaunošanai, kā arī dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai, vienlaicīgi ierobežojot kaitīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēka veselību"*.

Savukārt Latvijas plānošanas un attīstības jomā 2010. gadā ir izstrādāta **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.** gadam, kurā uzsvērts Latvijas dabas kapitāls, tā relatīvā bagātība Latvijā pretstatā globālajam mērogam kur tas strauji izzūd un kā stratēģisks mērķis izvirzīts šī dabas kapitāla saglabāšana un saprātīga izmantošana. Tādējādi Vides politikas pamatnostādnes būtu skatāmas un interpretējamas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas kontekstā.

Sīkāk analizējot **Vides politikas pamatnostādnes 2009. – 2015.gadam** tās sadalītas 5 sadalās: gaiss, ūdens, zeme, daba un klimats. Šis iedalījums pēc iespējas saglabāts arī šajā Vides pārskatā.

Gaisa daļā tiek atzīts, ka gaisa kvalitāte Latvijā kopumā ir labā stāvoklī, bet pārsniegumi konstatēti NO₂, PM10 un benzolam Rīgā. Vides politikas plāns paredz samazināt valsts kopējo emisiju SO₂, NO_x, nemetāna gaistošo organisko savienojumu (NMGOS) un NH₃ apjomus (kaut arī šajā pašā dokumentā norādīts, ka problēmas ir ar NO₂, PM10 un benzola emisijām Rīgā).

Politikas mērķis:

Nodrošināt gaisa kvalitāti atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, iesaistot pašvaldības, komersantus un sabiedrību.

Ūdens daļā politika atsaucas uz t.s. Ūdens Struktūrdirektīvas nostādnēm un prasībām, kā vides politikas īstenošanas veidu attiecībā uz ūdeņiem. Norādīts, ka saskaņā ar Ūdens Struktūrdirektīvas prasībām *"tiks izstrādāti Daugavas, Ventas, Lielupes un Gaujas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni, kuros tiks ietverti vides kvalitātes mērķi, bet šo mērķu sasniegšanai jāsaprot pasākumu programmas. Programmās noteiktos pasākumus šo mērķu sasniegšanai jāuzsāk ne vēlāk kā 2012.gadā, lai šajā upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānošanas periodā līdz 2015.gadam sasniegtu mērķus vismaz tajos ūdensobjektos, kuros nebūs konstatēti riski un būs iespējams sasniegt nospraustos kvalitātes mērķus un kuros šo mērķu sasniegšana neprasīs nepamatoti augstas izmaksas"*.

Politikas mērķis:

¹ SIVN procesa beigu posmā, 2014. gada 26. martā tika apstiprinātas jaunas Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam. To virsmērķi sasaucas ar iepriekšējām pamatnostādnēm – nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību veiktas darbības, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli. Paredzētas arī vairākas reformas, tai skaitā Zemes dzīļu izmantošanas juridiskā ietvara pilnveidošana un institucionālās kapacitātes stiprināšana, nodrošinot efektīvu zemes dzīļu valsts pārvaldību un zemes dzīļu aizsardzību (<http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/vide/?doc=17913>).

Nodrošināt normatīvo aktu prasībām atbilstošu ūdens kvalitāti, samazināt iekšējo ūdeņu eitrofikāciju un nodrošināt ūdenssaimniecības pakalpojumu kvalitāti.

Grundzāles pagasts atrodas Gaujas upju baseinā un tam ir sagatavots apsaimniekošanas plāns, kas sīkāk tiek apskatīts nodaļā par esošo vides stāvokli.

Valstī eksistē arī vairākas citas programmas, kas saistītas ar ūdens izmantošanu, tā kvalitāti un kontroli:

- Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programma 2008.-2015.gadam,
- Rīcības programma prioritāro zivju ūdeņu un peldūdeņu piesārņojuma samazināšanai un kvalitātes nodrošināšanai,
- Rīcības programmā komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai,
- Rīcības programmā īpaši jutīgām teritorijām, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem
- Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plānā 2007.-2013.gadam.

Kopumā arī šo pārējo programmu mērķi ir raksturojami kā ūdensobjektu piesārņojumu un tā risku samazinoši.

Zeme

Vides politikas pamatnostādnes nosaka, ka nepieciešams īstenot zemes politiku valsts līmenī un teritoriju plānošanu visos līmeņos, ieskaitot piekrastes integrētu apsaimniekošanu.

Kā problēmas minētas:

- teritorijas plānošanā jāpilnveido derīgo izrakteņu ieguves, uzskaites, kontroles un rekultivācijas metodikas, zemes dziļju izmantošanas jomā;
- nav veikta derīgo izrakteņu atradņu inventarizācija;
- pašvaldības nespēj pietiekami kvalitatīvi veikt nelielo ieguves vietu pārraudzību;
- nepietiekami ir derīgo izrakteņu ieguvju vietu rekultivācija;
- daļa karjeru, kas tika izveidoti bijušās Padomju Savienības laikā, šobrīd ir pamesti un nav rekultivēti.

Piesārņoto vietu apsaimniekošanas jomā Vides politikas pamatnostādnes norāda, ka neveicot piesārņoto vietu sanāciju, saglabājas draudi gruntsūdeņos un augsnē esošā piesārņojuma tālākai izplatībai vidē, kas varētu ietekmēt virszemes ūdenstilpnes un to ekosistēmas, ūdens kvalitāti ūdens ieguves avotos, pazemes ūdeņu kvalitāti un sekojoši radīt draudus cilvēku veselībai. Risku rada nepietiekami līdzekļi un iniciatīva piesārņoto vietu sanācijā un atgriešanās saimnieciskajā aprītē.

Politikas mērķis:

Nodrošināt zemes resursu ilgtspējīgu izmantošanu un aizsardzību, veicinot ilgtspējīga patēriņa un ražošanas principa īstenošanu.

Daba

Vides politika dabas aizsardzības jomā balstās uz paradigmu par sugu apdraudētību un izzušanu kam attiecīgi nepieciešama sugu un biotopu aizsardzība. Politika atsaucas arī uz Starptautisko Konvenciju „Par bioloģisko daudzveidību” un izmanto šīs konvencijas nostādnes.

Lielāko daļu ES sugu un biotopu aizsardzību nodrošina, veidojot ES nozīmes aizsargājamās teritorijas Natura 2000.

Politikas mērķis:

Nodrošināt dabas aizsardzības un saimniecisko interešu līdzsvarotību.

Klimats

Klimata jomā politika balstās uz paradigmu par klimata mainību un globālo sasilšanu, kam ir tiešas un netiešas ietekmes. Piemēram, straujāk pieaug arī ekstremālu vai neraksturīgu dabas parādību (piemēram, vētru, plūdu, liela karstuma vai aukstuma, ilgstoša sausuma u.c.) izpausmju skaits un apmēri, radot būtiskus zaudējumus dabai, cilvēku radītajai videi, tautsaimniecībai, cilvēku veselībai un drošībai. Vides politika akceptē, ka viens no būtiskākajiem klimata pārmaiņu cēloņiem ir straujš SEG (siltumnīcas efekta gāzu) emisiju pieaugums. Uz šīm paradigmām balstās arī Latvijas vides politika klimata jomā.

Politikas mērķis ir:

Nodrošināt Latvijas ieguldījumu globālo klimata pārmaiņu novēršanā, nodrošinot vides aizsardzības un ekonomisko interešu līdzsvarotību.

Starptautiskie vides aizsardzības mērķi ļoti lielā mērā saskan ar nacionālajiem mērķiem vai pat ir identiski, kas ir arī loģiski, jo Latvijas vides politika tiek veidota vadoties no starptautisko konvenciju, līgumu un uz ES direktīvu pamata.

Piemēram, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, ainavas saglabāšana un aizsardzība, klimata kontrole un siltumnīcas gāzu emisiju samazināšana, integrēta piesārņojuma kontrole, sugu dzīvotņu un biotopu aizsardzība un saglabāšana, arī t.s. Orhūsas konvencijas principi par vides informācijas pieejamību sabiedrībai un dalību vides plānošanas procesos u.c.

3. Esošais vides stāvoklis

3.1. Gaisa kvalitāte

Latvijā, tiek izdalītas divas zonas gaisa kvalitātes novērtēšanai un pārvaldībai^{2,2}:

- 1) Rīgas aglomerācija;
- 2) pārējā Latvijas teritorija.

Gaisa kvalitātes novērojumi, gan VSIA LVĢMC veidotie ikgadējie ziņojumi balstās uz valstī esošo gaisa monitoringa staciju datu analīzi. Tie nesniedz telpisku informāciju par visu valsts teritoriju, tā, ka katrai ģeogrāfiskai vietai būtu iespējams nolasīt fona (esošā) piesārņojuma datus. Tiesa, šādi dati, kas balstās uz datubāzes "Gauss-2" telpisku interpretāciju ir pieejami LVĢMC un par samaksu tos izveido jebkuram reģionam. Būtu ieteicams šādu apkopojošu karti katru gadu publicēt ikgadējā gada pārskatā. Pēdējais šāds ziņojums pieejams par 2012. gadu un tas, kā jau minēts, analizē tikai konkrēto monitoringa staciju datus. Grundzāles pagasta tuvumā neatrodas gaisa monitoringa stacijas un attiecīgi ikgadējo pārskatus tieši nevar izmantot esošās situācijas raksturošanai.

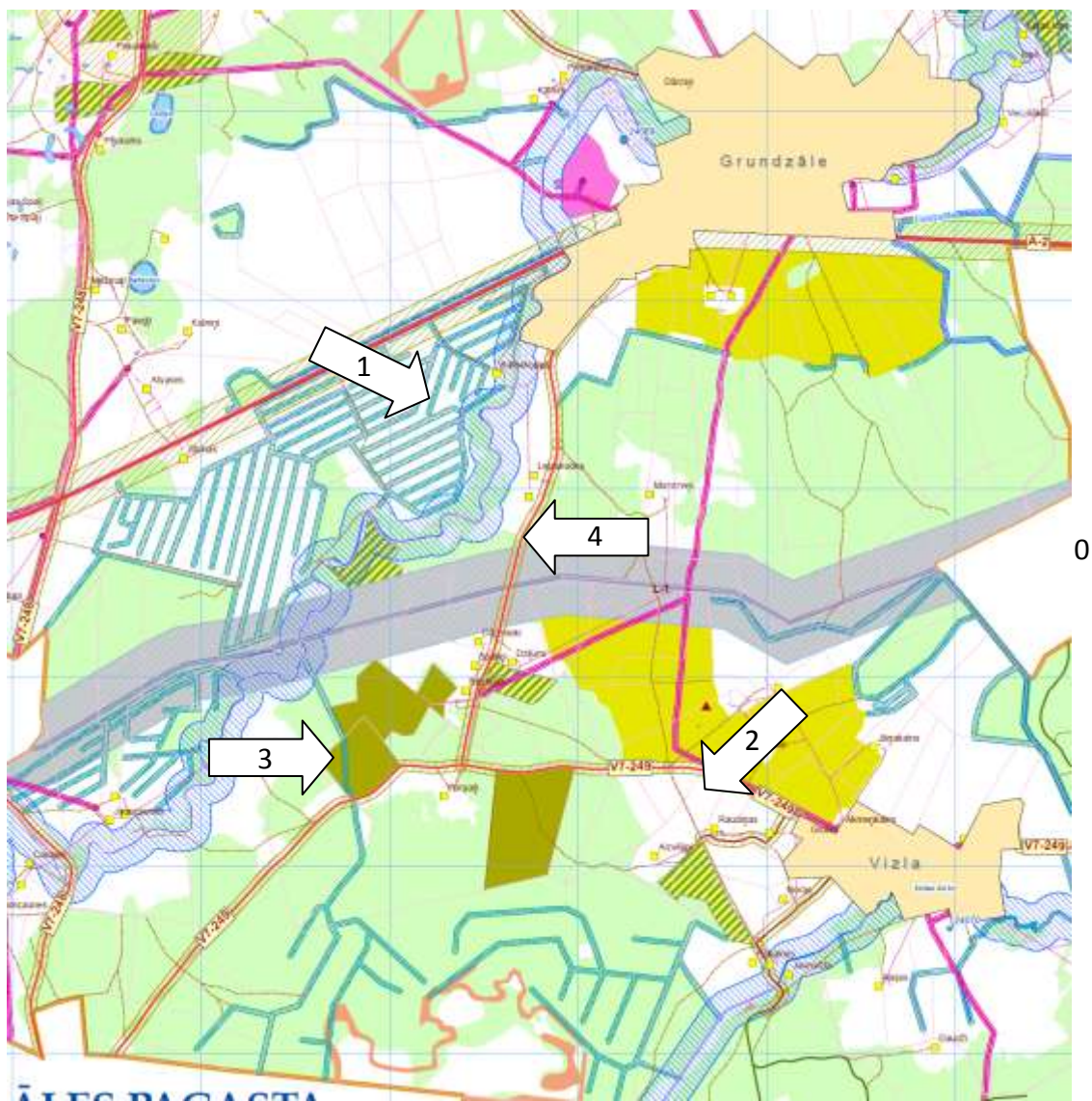
Pēdējais LVĢMC trīsgadu ziņojums (2008-2010)³ līdzīgi balstās uz staciju datu analīzi. Secinājumu daļā par gaisa kvalitāti ārpus Rīgas aglomerācijas norāda, ka "[..] gaisa kvalitātes problēmas attiecībā uz cilvēka veselības aizsardzību skar galvenokārt lielās pilsētas, neatkarīgi no to atrašanās vietas (domātas Liepāja un Ventspils) un "Runājot par veģetācijas aizsardzību [..] visā Latvijas lauku teritorijā nepastāv problēmas, kas saistītas ar tiešu atmosfēras gaisa piesārņojumu." Arī *Vides politikas pamatnostādnes līdz 2015. gadam* norādīts, ka gaisa kvalitāti Latvijā kopumā var uzskatīt par labu.

Teritorijas apsekojums (23.09.2013), intervijas ar novada attīstības daļas darbiniekiem, kā arī esošā teritorijas plānojuma situācija liecina, ka problēmas ar gaisa kvalitāti pagastā nepastāv un tā ir laba.

Tomēr pagasta pārstāvji norāda, ka problēmas ir saistībā ar dolomīta transportēšanu no esošā "JaunPurgaiļu" karjera (1. attēls). Satiksme pa neasfaltēto ceļu ir intensīva un ir negatīva ietekme no putekļiem un konstatējamās gaisa kvalitātes problēmas ceļa tuvumā (putekļu izplatības zonā).

² *Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, gaisa aizsardzības politika*
http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/gaisa_aizsardziba/?doc=10602

³ Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” Pārskats, Gaisa kvalitātes novērtējums Latvijā 2008. - 2010. gads, Rīga 2011.

1. Attēls. Esošā situācija, zemju bloki. Ar bultiņām attēloti 1 - "Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas" (precīzāk nekustamo īpašumu robežas skat. 2. Attēlu); 2 - "Raudiņas" - "Grotes"; 3 - esošais dolomīta karjers "Purgaiļi"; 4 - esošais transportēšanas ceļš no karjera "Purgaiļi" uz Vidzemes šoseju A-2.

Secinājumi:

- 1) gaisa kvalitāte kopumā Grundzāles pagastā ir laba, t.sk. vietās kur plānots veikt grozījumus;
- 2) problēmas ar gaisa kvalitāti ir dolomīta karjera "Jaunpurgaiļi" transportēšanas ceļa tiešā tuvumā putekļu dēļ.

2. Attēls. Grozījumu veikšanai paredzēto zemes bloku robežas (ar sarkanu punktējumu) un tuvējā apkārtnē: augšējais attēls "Kalna Kades" - „Bemberu pļavas”; apakšējais attēls „Raudiņas”-”Grotes”.

3.2. Ūdens

Saskaņā ar *Gaujas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānu 2010 - 2015. gadam*, teritorijas plānojuma grozījumu teritorijas atrodas šādu ūdensobjektu zonā:

- **G239 "Vecpalsa"**, plāna sastādīšanas brīdī uzrādītā pašreizējā ūdens ekoloģiskā kvalitāte - laba;
- **G242 "Vizla"**, ūdens ekoloģiskā kvalitāte **vidēja**
- **D6 pazemes ūdensobjekts**, kuram ir labi gan kvalitatīvie, gan kvantitatīvie rādītāji.

Gan Vizla, gan Vecpalsa plānā noteiktas kā prioritārās lašveidīgo ūdeni upes.

3. Attēls. Virszemes ūdensobjekti un to robežas. Avots: Gaujas upju baseinu apsaimniekošanas plāns.

Vēl aizvien (2013. gada oktobrī) kā pēdējais un jaunākais *Ziņojums par virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību* Latvijā LVĢMC mājaslapā pieejams 2011 gadā datētais ziņojums ar 2010. gada datiem. No tā redzams, ka monitorings šajos ūdensobjektos netiek veikts un nav jaunāku datu par ūdens kvalitāti.

Par ūdens kvalitāti Vecpalsā novada pārstāvji norāda, ka ūdens var būt piesārņots ar suspendētajām vielām karjeru darbības rezultātā (t.i. ar sīkām dolomīta daļiņām). Apsēkojuma laikā (23.09.2013) tas netika konstatēts. Arī biroja lēmumā ir atsauce uz Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) norādi par regulārām problēmām ar saduļkoto

ūdeni Vecpalsas upē. Tāpat DAP ir norādījusi uz taimiņa nārsta vietām Vecpalsā un uz augštecē esošo Natura 2000 "Rauza" (skat. tālāk apakšsadaļu 3.4.)

Upes saduļķošanās ir tikusi atspoguļota arī masu saziņas līdzekļos, piem. portāls "Ziemeļlatvija", 2011. gada 11. jūlijs <http://ziemellatvija.diena.lv/novadu-zinas/grundzaltiesus-uztrauc-piesarnota-upe-13909> (skatīts 11.10.2013), turpat <http://ziemellatvija.diena.lv/novadu-zinas/lidz-sim-grundzale-tuksi-solijumi-4746> (skatīts 11.10.2013)

Secinājumi:

- 1) Vizla un Vecpalsa ir lašveidīgo ūdeņu upes;
- 2) Upju apsaimniekošanas plānā ūdens ekoloģiskā kvalitāte norādīta kā atbilstoša labai (Vecpalsā) un vidējai (Vizlā) kategorijai;
- 3) Vairāki avoti (DAP, pagasta pārstāvji, publicētie materiāli) norāda uz esošajām ūdens saduļķojuma problēmām Vecpalsā esošā dolomīta karjera darbības rezultātā.

3.3. Zeme

Teritorijas plānojumā grozījumus skarošās teritorijas ir ar lauksaimniecisko un mežsaimniecisko atļauto izmantošanu. Arī biotopu eksperta atzinumā minēta šāda izmantošana. Putnu eksperts analizējis teritorijas no putniem nozīmīgu teritoriju esamības viedokļa. Tādējādi no šāda viedokļa skatoties zemju izmantošanas veida maiņa neradīs negatīvas ietekmes uz labu lauksaimniecības vai citādā veidā pašreizējā izmantošanā vērtīgu zemju zaudējumu.

Secinājumi

- 1) Abi bloki tiek izmantoti galvenokārt kā lauksaimniecības zemes, bet ar zemu vai vidēji zemu izmantošanas intensitāti;
- 2) Nav konstatēta putniem nozīmīgu zemju esamība.
- 3) Zemju cita veida izmantošana neradīs zaudējumu tā pašreizējā izmantošanas veida kontekstā.

3.4. Daba

Tuvākās ĪADT ir dabas liegums "Rauza" un aizsargājamo ainavu apvidus "Ziemeļgauja" (abas Natura 2000 teritorijas). "Ziemeļgauja" atrodas apmēram 4 km attālumā no abiem blokiem uz austrumiem. Savukārt lieguma "Rauza" robeža pie Vecpalsas un Rauzas satekas atrodas apmēram 4,8 km augšpus zemju bloka "Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas".

Dabas aizsardzības pārvalde savā vēstulē norāda uz iespējamajām negatīvajām ietekmēm dabas liegumā saduļķojuma gadījumā, kā arī uz līdzšinējo pieredzi esošajā dolomīta karjerā, kur novērojamas regulāras problēmas ar saduļķoto gruntsūdeņu novadīšanu Vecpalsā. Vienlaikus jāatzīmē, ka DAP nenorāda uz konkrētiem datiem par

jau notikušu negatīvu ietekmi no esošā saduļķojuma uz dabas liegumu "Rauza" vai uz taimiņu nārsta negatīvām izmaiņām Vecpalsas upē.

Papildinot Vides pārskata projektu, tika ņemti vērā Latvijas Malakologu biedrības 10.12.2013. vēstule, kā arī Kaspara Abersona "Sertificēta eksperta atzinums par dolomīta karjeru ierīkošanas un izstrādes Grundzāles pagastā ietekmi uz zivju resursiem" (pielikumā). Kā aprakstīts šajā atzinumā:

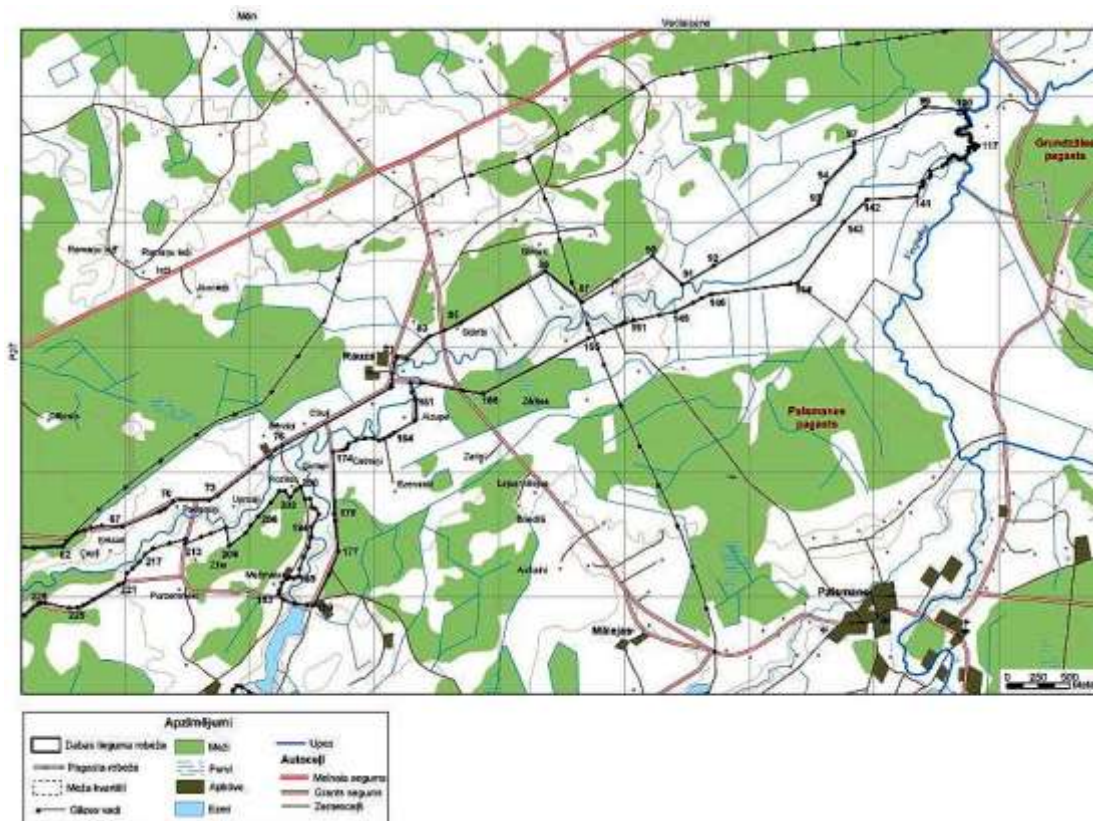
Sugu aizsardzības statusu Latvijā nosaka virkne nacionālo un starptautisko normatīvo aktu. Nozīmīgākie no tiem ir 14.11.2000. MK noteikumi Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”; 1979. gada Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību un Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību.

Vienā vai vairākos no minētajiem normatīvajiem aktiem ir iekļautas sešas no konstatētajām zivju un nēģu sugām – taimiņš, pavīķe, platgalve, upes nēģis, ausleja, akmeņgrauzis, kā arī platspīļu vēži.

Galvenie ihtiologa atzinumi norāda uz zivju sugu klātbūtni Vecpalsā, kuras ir jutīgas pret vides stāvokļa izmaiņām (pH, ūdens temperatūra, arī saduļķojums), taču arī to, ka dati pagaidām liecina par regulāru un sekmīgu šo sugu atjaunošanos apsekotajā Vecpalsas daļā un ka līdzšinējā atsūknētā gruntsūdens novadīšana nav atstājusi būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz zivju faunu. Visi ihtiologa apsekotie Vecpalsas parauglaukumi atbilst ES aizsargājamā biotopa Nr. 3260 „Upju straujtecēs un dabiski upju posmi” nosacījumiem.

Papildus tam atrasts arī Eiropas nozīmes īpaši aizsargājams biotops - 91E0* Aluviāli krastmalu un palieņu meži⁴. Ieteikums neveikt saimniecisko darbību 200m attālumā no biotopiem ietverts teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos.

⁴ Atzinums par augu sugu un biotopu inventarizāciju nekustamajos īpašumos „Bemberu pļavas”, „Kalna Kades”, „Raudiņas”, „Grotes”. A. Mežaka, 14.10.2013

4. Attēls. Dabas lieguma "Rauza" robeža grozījumu teritorijai tuvākajā malā

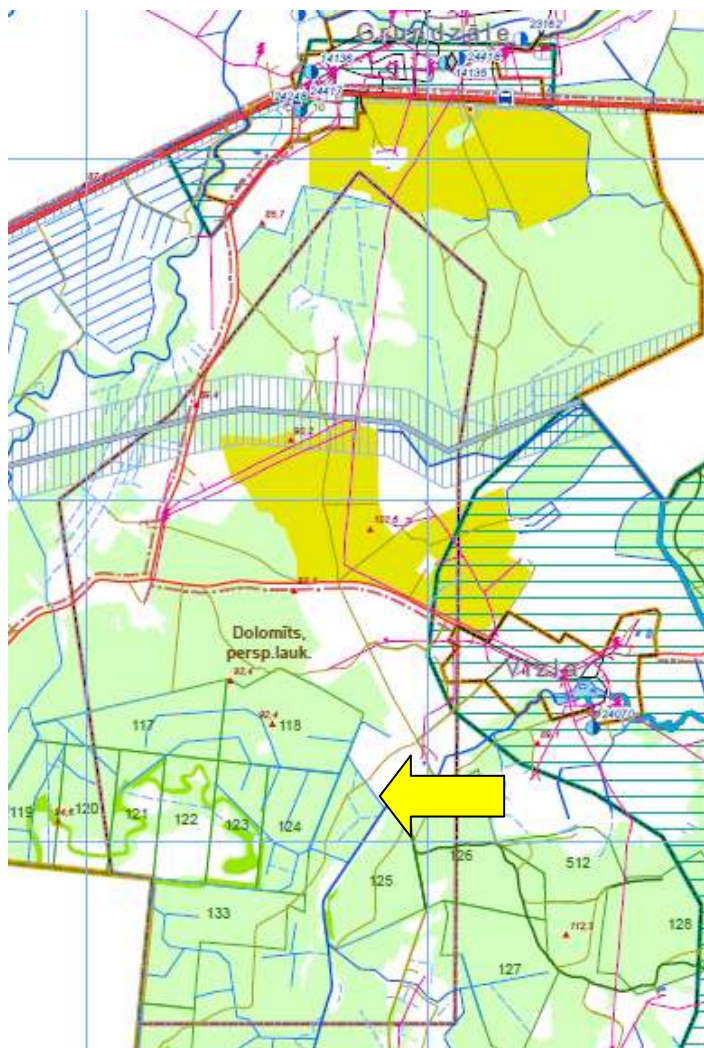
Secinājumi

- Vecpalsā novērojams īpaši aizsargājamu sugu - taimiņa, alatu un upes nēģa nārsts. Lejpus plānotās dolomīta ieguves vietas līdz Vecpalsas ietekai Gaujā zināmas apmēram 50 taimiņa nārsta vietas.
- Dabas aizsardzības pārvalde, kā arī Latvijas Malakologu biedrība izsaka bažas par iespējamā saduļķojuma ietekmi gan augšpus dolomīta ieguves vietas pie Vecpalsas uz dabas lieguma "Rauza" sugām ziemeļu upespērleni un biezo perlamutreni;
- Ihtiologs norāda un līdz šim regulāru un sekmīgu zivju sugu atjaunošanos apsekotajā Vecpalsas daļā;
- Pašlaik nav pieejami dati par jau konstatētu negatīvu ietekmi no saduļķojuma Vecpalsā esošā dolomīta karjera darbības rezultātā.

4. Alternatīvas

Ieteicama alternatīva būtu derīgo izrakteņu ieguves plānošana visā "Dzeņu" atradnes un tai tuvāk pieguļošo teritoriju zonā. Šī atradne ir pētīta jau no 1960 gadiem un tā ir nozīmīga tautsaimniecībā un būtu izmantojama novada attīstības veicināšanā.

Līdz ar to būtu stratēģiski ieteicams teritorijas plānojumā ņemt vērā, ka interese par šo resursu saglabāsies vai pat pieaugs. Attiecīgi iespējamā ieguve būtu plānojama stratēģiski, kopumā apskatot visu atradnes platību 840 ha un arī tai tuvāk pieguļošo teritoriju, kurā varētu būt tehniski un ekonomiski pamatota dolomīta ieguve.

5. Attēls. Dzeņu dolomīta atradnes zona Grundzāles pagastā (ar violetu līniju uz ko norāda dzeltena bultiņa). Avots: teritorijas plānojuma materiāli.

Šīs alternatīvas priekšrocība būtu stratēģiska derīgā izrakteņa ieguves plānošana lielākā teritorijā, ne tikai aprobežojoties ar diviem konkrētajiem zemesgabalu blokiem. Tas dotu uzņēmējiem skaidrus spēles noteikumus par to kur un ar kādiem nosacījumiem šajā atradnē ieguve ir iespējama, un kur tā nav iespējama. Jo interese par dolomīta ieguvi var pieaugt un attiecīgi var parādīties vēl citu interesentu iesniegumi, kas nozīmētu, ka

būtu nepieciešami atkal jauni teritorijas plānojuma grozījumi. Trūkumi šai alternatīvai ir lielāki resursu ieguldījumi teritorijas plānošanā. Tās veikšanu sarežģī arī apstākļi, ka citi zemju īpašnieki pašlaik nav izrādījuši interesi.

Tādēļ kā divas alternatīvas, teritorijas plānošanu veicot tikai divos zemju blokos ir dolomīta ieguves tehnoloģiskie risinājumi zemju blokā "Raudiņas"- "Grotes":

Parametrs/darbība	1. alternatīva	2. alternatīva
Dolomīta ieguve	Dolomīta šķembas ar spridzināšanu	Dolomīta apdares materiāli ar zāģēšanu
Ieguves dziļums	Zem gruntsūdens līmeņa	Virs gruntsūdens līmeņa
Transportēšana	Neierobežots	Neliels reisu skaits (piem. 1 līdz 2 reisi darba dienas laikā)

1. alternatīva tādējādi ir tradicionāla dolomīta šķembu ieguve dolomīta karjerā, veicot irdināšanu ar spridzināšanas metodi, atsūknējot ieplūstošos gruntsūdeņus un nostādinot tos dīķos pirms novadīšanas vidē. 2. alternatīvas dolomīta ieguves mērķis ir veselu, nebojātu dolomīta bloku ieguve ar zāģēšanas paņēmieni un tikai līdz gruntsūdens līmenim, kā arī nelielas ražotnes izveide šo bloku apstrādei par apdares materiāliem (skat. arī Aivara Bahura 12.12.2013. iesniegumu). 2. alternatīvas gadījumā sagaidāms arī mazāks reisu skaits - viens jeb daži reizi darba laikā.

5. Teritorijas plānojuma īstenošanas ietekmju uz vidi analīze

5.1. Galvenās iespējamās ietekmes

Balstoties gan uz SIA "Vides eksperti" pieredzi, gan arī citiem Latvijā veiktiem dolomīta ieguves ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumiem, kā arī novērojumiem darbojošos dolomīta karjeru gadījumā galvenās negatīvās ietekmes dolomīta ieguves rezultātā saistītas ar:

- pazemes ūdens līmeņu pazemināšanos un t.s. depresijas piltuves izveidošanos, arī citām ietekmēm uz hidroloģisko režīmu apkārtnē (parasti dažu simtu metru līdz dažu kilometru attālumā);
- ūdensteču piesārņojumu novadot atsūknētos gruntsūdeņus vai skalošanas ūdeņus - pH izmaiņas, ūdens temperatūras izmaiņas, piesārņojums ar suspendētām vielām (dolomīta smalkajām daļiņām, vizuāli novērojams kā "balts" ūdens);
- putekļi karjera vietā un gar transportēšanas ceļiem, ja tie nav asfaltēti;

- troksnis (gan karjerā un tā tuvumā, gan transportēšanas ceļu zonā);
- satiksmes intensitātēs pieaugums (satiksmes drošības pasliktināšanās);
- spridzināšanas rezultātā radītās vibrācijas un drošība (šķembas);
- ainavas izmaiņas.

Tālāk sīkāk analizētas šīs iespējamās ietekmes

5.2. Ietekme uz hidroģeoloģisko režīmu

Veicot derīgo izrakteņu ieguvi zem gruntsūdens līmeņa un pazemes ūdeņu atsūkņēšanu karjera ieguves teritorijā, pazeminās arī ar ieguves vietu ģeoloģiski saistīto pazemes ūdeņu līmenis tuvējā apkārtnē, veidojot piltuvveida līmeņa pazeminājumu - t.s. depresijas piltuvi. Šādas ietekmes izplatība var būt no dažiem simtiem metru līdz vairākiem kilometriem no ieguves vietas. Galvenās negatīvās ietekmes šāda procesa rezultātā saistītas ar ūdens "pazušanu" akās vai seklākos ūdens ieguves urbemos. Tas var atstāt arī ietekmi uz mākslīgi veidotiem dīķiem, kā arī izmainīt veģetāciju un augšanas apstākļus gruntsūdens pazemināšanās dēļ. Pie tam šāda piltuve jau ir izveidojusies ap darbojošos "Purgaiļu" karjeru un to ietekmes kombinēsies un summēsies. Tāpēc bez detalizētākiem hidroģeoloģiskiem aprēķiniem pašlaik precīzu ietekmes zonu un piltuves profilu noteikt nav iespējams šīm summētajām ietekmēm. Upes (Vecpalsa, Vizla) var darboties kā piltuves izplatību norobežojoši elementi, taču tas pagaidām nav noteikts pieejamajā hidroģeoloģiskajā atzinumā⁵.

Taču "Bemberu Pļavu" hidroģeologa aprakstā⁶ aprēķināts piltuves rādiuss apmēram 3,3 km un norādīts, ka Vecpalsa norobežos tās izplatību otrpus upes - tā tad lielākā daļa Grundzāles ciema netiks skarta. Norādīts arī, ka ja "Kaniņu", "Atvašu" un "Stirnu" mājās dzeramā ūdens apgāde ir grodu akas no kvartāra iegulumiem, tad "iespēja [..] ir gandrīz neiespējama", ka tajās pazemināsies vai izzudīs ūdens.

Savukārt pēdējās divās sabiedriskās apspriešanas sanāksmēs 2014. gada 29. un 30. maijā informācija no SIA "Mark Invest AB" liecina, ka dolomītu plānots iegūt to spridzinot zem ūdens un gruntsūdeni atsūkņējot tikai līdz dolomīta virskārtai. Pagaidām nav bijis pieejams sīkaks tehnoloģijas apraksts, ne arī attiecīgs hidroģeoloģiskā režīma izmaiņu modelis. Pie tam dolomīta virskārta izstrādes laikā mainās un nav noteikts precīzs tās dziļums. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 2. redakcijā 13.nodaļas 2. punkta s) apakšpunktā noteikts, ka dolomītu atļauts iegūt līdz 6 m dziļumam no zemes virskārtas. Gruntsūdens līmenis iecirknī "Bemberu Pļavas" un "Kalna Kades-1" ir aptuveni 1,5 līdz 1,7m dziļumā⁷. Līdz ar to tomēr iespējami riski depresijas piltuves veidošanai.

⁵ Oļģerts Aleksāns. 2013. gada 9. septembris. "Atzinums par nekustamo īpašumu Smiltenes novada, Grundzāles pagastā „Bemberu pļavas”, „Kalna Kades”, „Raudiņas” un „Grotes” noderību dolomīta ieguvei"

⁶ Bemberi_hidrogeologija.pdf (10 lpp)

⁷ Paskaidrojuma raksts, 2.2. Ģeoloģiskais un hidroģeoloģiskais raksturojums

Par otru bloku "Raudiņas-Grotes" šādu atzinumu un aprēķinu nav. Dolomīta ieguves gadījumā zem gruntsūdens līmeņa un tā atsūkņēšanas, ietekmes sagaidāmas līdzīgas - piltuvveida pazemes ūdeņu pazeminājums. Iespējams, Vizlas upe arī norobežotu otrpus Vizlas upei esošo Vizlas ciemu no piltuvveida gruntsūdens pazeminājuma ietekmes. Tomēr ir arī vairākas mājas, kas atrodas tuvu paredzētajai ieguves vietai un var tikt ietekmētas no pazemes ūdeņu pazeminājuma. Taču saskaņā ar sabiedriskās apspriešanas sanāksmēs izskanējušo informāciju no iespējamās ieguves attīstītājiem un Aivara Bahura 12.12.2013. iesniegumu (skat. arī Vides pārskata 1.3. apakšnodaļu), ieguves mērķis ir veselu, nebojātu dolomīta bloku ieguve ar zāģēšanas paņēmienu un tikai līdz gruntsūdens līmenim. Ja gruntsūdens atsūkņēšana "Raudiņas-Grotes" blokā nenotiktu, tad šādā gadījumā arī depresijas piltuve neveidotos.

Ūdens līmeņa pazemināšanās dzeramā ūdens ieguves vietās (akas, urbumi) ir risināma ierīkojot dziļākus ūdens ieguves urbumus.

Ieteikumi

- Apbūves noteikumos iekļaut prasību veikt hidroģeoloģisko modelēšanu.
- Gadījumā, ja esošajās grodu akās novērota ūdens līmeņa pazemināšanās vai tā izzušana ierīkot padziļinātus urbumus un tos aprīkot ar ūdens padeves sistēmu mājsaimniecībās depresijas piltuves zonā.
- Vizlas bloka gadījumā apbūves noteikumos pieļaut tikai dolomīta ieguvi līdz gruntsūdens līmenim;

5.3. Ūdens piesārņojums

Viena no galvenajām nevēlamajām ietekmēm būtu Vecpalsas un Vizlas upju piesārņojums atsūkņēto gruntsūdeņu novadīšanas rezultātā. Galvenās negatīvās ietekmes ir ūdens fizikāli-ķīmisko parametru izmaiņas, kas var potenciāli padraudēt ūdensteču sugas un ekosistēmu. Gruntsūdeņu ievadīšana var paaugstināt ūdens pH karbonātu klātbūtnes dēļ, nostādināto gruntsūdeņu temperatūra var būt aukstāka par ūdenstece temperatūru, kā arī negatīva ietekme var būt klātesošajām suspendētām daļiņām, t.i. sīkām dolomīta daļiņām kas nenogulsnējas un piedod ūdenim "baltu" vai "pienveida" izskatu.

Kā, jau minēts, abas upes (Vecpalsa un Vizla) ir iekļautas prioritāro lašveidīgo ūdeņu sarakstā, Vecpalsā ir konstatētas īpaši aizsargājamās sugas un DAP uzskata, ka iespējama arī netieša negatīva ietekme uz augšpus pa Vecpalsu atrodošos dabas liegumu "Rauza".

Ihtiologa atzinumā secināts, ka dolomīta ieguve un gruntsūdeņu novadīšana radīs potenciālu apdraudējumu zivju sugām, taču nodrošinot novadāmā ūdens atbilstību normatīvo aktu prasībām (t.i. pienācīgi attīrot) šāda darbība ir pieļaujama. Malakologu biedrības vēstulē aprakstīti iespējamo negatīvo izmaiņu ietekmes mehānismi un pamatojums uz īpaši aizsargājamām gliemeņu sugām, norādot arī optimālos fizikāli-ķīmiskos ūdens parametrus.

Saskaņā ar saņemto informācijas sabiedriskās apspriešanas gaitā (skat. Vides pārskata 1.3. apakšnodaļu), "Raudiņas-Grotes" zemju blokā pie Vizlas nav paredzēta dolomīta

ieguve zem gruntsūdens līmeņa. Tādējādi pats svarīgākais ir karjera izveides gadījumā īpašumos "Kalna Kades" un "Bemberu pļavas" pie Vecpalsas upes nodrošināt atsūkņētu gruntsūdeņu pietiekamu attīrīšanu un Vecpalsas ūdens fizikāli-kīmisko parametru stabilitāti. Šo ietekmi ir iespējams novērst izmantojot tehnoloģiskus pasākumus kombinācijā ar organizatoriskiem pasākumiem. Tas būtu pareiza lieluma un konfigurācijas nostādināšanas dīķu sistēmas izveide, attīrīšanas ietaišu izveide, kā arī organizatoriski nepieļaut līdz vajadzīgai pakāpei neattīrītu notekūdeņu iepludināšana upē. Veicot pilnu ietekmes uz vidi novērtējuma procedūru, iespējams šos risinājumus izstrādāt precīzāk un atainot jau detalizētā līmenī.

Diemžēl jākonstatē, ka jau pašlaik "Vecpalsa" tiek piesārņota no esošā karjera darbības un acīm redzot nav iespējams pilnā mērā kontrolēt lai piesārņojums upē nenonāktu. Saglabājoties šādai situācijai karjera izveides gadījumā veidotos summāra ietekme uz upes piesārņojumu. Tas norāda arī uz to, ka, lai arī tiktu atainoti visi nepieciešamie suspendēto daļiņu nosēdināšanas tehnoloģiskie un organizatoriskie pasākumi IVN ziņojumā, tik un tā pastāv risks, ka tie netiks pilnībā ievēroti un piesārņojums var nonākt upēs. Iespējams, vajadzīgi netradicionāli risinājumi, piemēram, nepārtraukta režīma tiešsaistes (on-line) monitoringa veikšana. Tomēr arī organizatoriski pasākumi vai mehānismi lai radītu uzņēmēja ieinteresētību nodrošināt notekūdeņu attīrīšanu.

Vērtējot šo ietekmi stratēģiskā līmenī, salīdzinoši mazāks risks varētu būt Vizlas gadījumā - tā atrodas taisnā līnijā tuvākajā vietā apmēram 400...500 m no īpašumu bloka robežas. Vizlas upe tālāk ir pati uzpludināta pēc apmēram 600...700 m ar HES ūdenskrātuvi, kas papildus aizturētu ienākošo suspendēto piesārņojumu. Taču kā jau minēts, pēc informācijas no sabiedriskās apspriešanas šeit nav iecerēta dolomīta ieguve zem gruntsūdens līmeņa un šo ūdeņu atsūkņošana. Pašlaik nav pieejams detalizētāks tehnoloģiju apraksts, taču, iespējams, notekūdeņi var rasties arī zāģēšanas tehnoloģijas gadījumā dzesējot zāģēšanas vietas vai citādi skalojot dolomītu. Taču šajā gadījumā to daudzums varētu būt ievērojami mazāks un Vizlas piesārņojums ar suspendētajām daļiņām nav sagaidāms.

Savukārt Vecpalsa ir īpašumu bloka robežupe. Biotopu eksperts⁸ atzinumā iesaka 200 m drošības joslu no Vecpalsas. Pie tam DAP uzskata, ka piesārņojums Vecpalsā var ietekmēt Natura 2000 teritoriju "Rauza", kas atrodas augšup par Vecpalsu, kā arī īpaši aizsargājamās sugas Vecpalsā līdz tās ietekai Gaujā.

Ieteikumi

- Iekļaut apbūves noteikumos kontroles mehānisma nodrošināšanu piesārņojuma konstatēšanai Vecpalsā - nepārtraukta režīma hidroloģiskās stacijas izveidi;
- Izveidot organizatorisku (administratīvu) mehānismu, kas nodrošina uzņēmēja reālu ieinteresētību un motivāciju gruntsūdeņu un notekūdeņu attīrīšanas veikšanā.
- Iekļaut apbūves noteikumos skaidru prasību izveidot attīrīšanas ietaises blokā "Kalna Kades"- "Bemberu pļavas".

⁸ A. Mežaka. 2013. gada 14. oktobris. Atzinums par augu sugu un biotopu inventarizāciju nekustamajos īpašumos „Bemberu pļavas”, „Kalna Kades”, „Raudiņas”, „Grotes”

5.4. Putekļu un trokšņa ietekme, transportēšanas ceļi

Putekļu un trokšņa ietekme galvenokārt saistīta ar ieguves vietu un transportēšanas ceļu tuvumā esošo apdzīvojumu, jo tieši cilvēki cieš no trokšņa un putekļu traucējumiem. Šīs ietekmes lielumu (un būtiskumu) nosaka arī transportēšanas biežums un veids (automašīnu tonnāža, ātrums, kravas nostiprināšana).

Šīs ietekmes bloka "Kalna Kades"- "Bemberu pļavas" gadījumā sagaidāmas ar vidēji mazu ietekmi, jo transportēšanas ceļš tieši pieslēdzas asfaltētajai Vidzemes šosejai. Tuvākās mājas ir aizsargātas ar meža joslu.

Taču pie Vizlas bloka tā tiešā tuvumā ir daudz māju, jo faktiski šeit sākas Vizlas ciema koncentrēta viensētu apbūve. Nav arī dabisku barjeru un transportēšana notiktu pa neasfaltētu pagasta ceļu V7-249 (skat. 1. Attēlu), pārsvarā virzienā uz Vidzemes šoseju. Pie tam veidotos summārā ietekme ar esošā karjera transportēšanas ietekmēm. No darbības ierosinātajiem sabiedriskās apspriešanas laikā izskanēja mutiska informācija, ka transportēšanas intensitāte dolomīta bloku zāģēšanas gadījumā būtu ievērojami mazāka kā drupināšanas gadījumā. Tomēr pagaidām precīzāka informācija par iespējamo ieguves intensitāti un aptuvenu reisu skaitu nav sniegta. Izmantojot zāģēšanas tehnoloģiju iespējama būtiska trokšņa ietekme ieguves vietā veicot zāģēšanu. Ietekmes lielums atkarīgs arī konkrēta zāģēšanas paņēmiena un tehnoloģijas, no darba laika ilguma, ieguves intensitātes un periodiskuma (nepārtraukta zāģēšana/īslaicīga). Pagaidām precīzāku ziņu par paredzēto ieguvi ar zāģēšanas paņēmieni nav.

Grundzāles ciema teritorijā tuvākās mājas, ja atstātu apm. 200 m platu joslu gar "Vecpalsu" ir:

- "Kades" 200...300 m;
- "Mazkades" 300...400 m
- "Liepulejas" 500 m
- "Āres" 600 līdz 700 m;
- "Dzeņi", "Palsas" 700...800 m un aiz kurām tālāk seko blīvāka Grundzāles ciema apbūve.

"Kades Dzirnavas" atrodas pašā īpašumā.

Pie Vizlas tuvākās mājas ir;

"Grotēs" un "Raudiņas" atrodas īpašumos;

"Noras" 50 m,

"Ceļmalītes" 50 m

"Aizvējiņi" 100 m,

"Lielgrāvji" 200 m,

"Akmeņkalns" 200 m,

"Kraujas" 200 m un aiz kurām tālāk vairākas mājas Vizlas ciemā

"Lamsteri" (vairākas mājas) 400 m,

"Pakalnes", "Oļupes" 400 m

"Jaunvizla"? 500m?

Pasākumi ietekmju samazināšanai būtu transportēšanas ceļa asfaltēšana. Arī būtiska ātruma samazināšana.

Līdzīgi spriedumi attiecas arī uz trokšņa ietekmēm, kuras ir grūti kontrolējamas un sevišķi nepatīkamas ir vēlās vakara stundās.

Ieteikumi

- Limitēt (ierobežot) dolomīta transportēšanas intensitāti un ātrumu Vizlas bloka gadījumā.
- Pēc iespējas plaši un pilnīgi informēt Vizlas ciema un paredzētās ieguves vietas iedzīvotājus par būtiskajām izmaiņām ieguves tehnoloģijā, kas izskanēja sabiedriskās apspriešanas laikā (ieguve bez spridzināšanas un līdz gruntsūdens līmenim).
- Turpināt diskusiju ar Vizlas ciema iedzīvotājiem par grozījumu risinājumiem teritorijas plānojumā.
- Attīstības programmā vai citur paredzēt līdzekļus dolomīta transportēšanas ceļu V7-249 un tā pieslēguma A2 maģistrālei asfaltēšanai. Jeb veikt nepieciešamo līdzekļu piesaisti citādos veidos (uzņēmēju partnerība, ES fondu līdzfinansējums u.c.)
- Pēc iespējas plaši un pilnīgi informēt Vizlas ciema un paredzētās ieguves vietas iedzīvotājus teritorijas plānojuma grozījumu izstrādes un to sabiedriskās apspriešanas gaitā par iespējamajām ietekmēm.
- veikt transportēšanas ceļu atputekļošanu tos mitrinot.
- noteikt konkrētus transportēšanas maršrutus un laika grafikus un tos saskaņot ar pašvaldību transporta shēmās.

5.5. Spridzināšanas ietekme

Izmantojot spridzināšanas metodi dolomīta ieguvei, pastāv būtisks risks vibrāciju un izlidojošo šķembu rezultātā ietekmēt Vizlas ciema tuvējās mājas - vairākas atrodas tikai 50 līdz 200 m rādiusā. Saskaņā ar saņemto informāciju sabiedriskās apspriešanas laikā (skat. Vides pārskata 1.3. apakšodaļu) paredzēts dolomītu šajā vietā iegūt ar zāģēšanas paņēmienu. Tādā gadījumā tiktu izslēgtas ietekmes un riski, kas rastos izmantojot spridzināšanas paņēmienu.

"Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas" risks saistāms ar izlidojošām šķembām, jo īpašumi robežojas ar valsts nozīmes maģistrāli A2. Absolūti nepieļaujama būtu šķembu izlidošana uz šo maģistrāli. Nav iespējams arī uz spridzināšanas darbu laiku satiksmi maģistrālē apstādināt, kas var būt iespējams uz vietējās nozīmes ceļiem. VAS "Latvijas valsts ceļi" tomēr neizvirza nekādus papildu nosacījumus teritorijas plānojumam un tikai atgādina, ka maģistrāles aizsargjosla ir 100 m un bez saskaņošanas ar LVC derīgo izrakteņu ieguve šajā joslā nav pieļaujama. Būtu nepieciešami detalizētāki aprēķini un spridzināšanas metožu varianti, lai noteiktu atkāpšanās joslas platumu no Vidzemes šosejas. Saskaņā ar informāciju no darbības ierosinātāja, spridzināšanas darbus plānots veikt tikai zem gruntsūdens līmeņa - šī prasība būtu attiecīgi fiksējama teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos.

Ieteikumi

- Iekļaut prasību spridzināšanas darbus "Kalna Kadēs"- "Bemberu Pļavās" veikt tikai zem gruntsūdens līmeņa;
- "Kalna Kadēs"- "Bemberu Pļavās" jānosaka pietiekošs, uz aprēķiniem un modelēšanu balstīts attālums no Vidzemes šosejas jeb jāparedz izveidot pietiekami augstu valni.
- Ja to parāda modelēšanas rezultāti, konkrēti izveidot uz aprēķiniem balstītu aizsargvalni visapkārt spridzināšanai paredzētajai zonai.
- Veikt aprēķinus un paredzēt izmantot spridzināšanas tehnoloģijas (piem. secīgi mazi sprādzieni vairākos urbumos), kuras maksimāli samazina vibrācijas. Veikt māju stāvokļa apsekošanu, fiksēt to dokumentāli un veikt apdrošināšanas pasākumus.
- Piemērotāks risinājums Vizlas bloka gadījumā ir ieguve bez spridzināšanas. Nostiprināt to kā nosacījumu teritorijas plānojumā.

5.6. Ainavas izmaiņas

Ietekme uz vizuālajām ainavas izmaiņām iespējama gan pozitīva, gan negatīva. Latvijas vienmuļajā lauku ainavā parasti dažādas tehnoloģisku pasākumu radītas izmaiņas drīzāk ievieš ainavas daudzveidības elementus un interesantus akcentus. Pretstatā bieži minētajai ainavu degradācijai, karjeri var ieviest drīzāk daudzveidības elementu vienlaidu ceļa malās esošajā meža un pļavu (atmatu, aizaugušu pļavu) vai dažviet kultivētu zemju ainavā. Tādējādi iespējams, ainava pie Grundzāles taptu interesantāka un daudzveidīgāka. Pēc karjeru izstrādes izveidojas dīķi, kurus var attīstīt tālāk par atpūtas vietām, peldvietām, zivju dīķiem utt. Arī tas iederētos Grundzāles tuvumā, tikai jārēķinās ar pāris gadu desmitu šādai perspektīvai.

Grūtāk ir izteikt spriedumu par Vizlas ainavu. Šajā vietā sākas koncentrēta viensētu apbūve un tās ir lielāko tiesu apdzīvotas, sakoptas. Reljefs ir ļoti līdzens un nav iespējams pateikt kā vaļņus ap karjeru uztvertu iedzīvotāji. Varētu palīdzēt vizualizācijas modelis. Ļoti svarīgi būtu turpināt diskutēt ar iedzīvotājiem un darbības ierosinātājiem.

Vizlā bloka gadījumā jāpievērš arī uzmanība piebraucamajam ceļam uz Pakalnes mājām, kas iet caur dolomīta ieguvei paredzētajiem īpašumiem un jārod risinājums piebraukšanas iespēju saglabāšanai (saglabājot esošo ceļu vai izveidojot jaunu).

Līdzīgi spriedumi ir izteikti arī Laimas Šmites-Ūdres "Ainavu vērtējumā" (pielikumā).

Ieteikumi

- Rast risinājumu teritorijas plānojumā piebraukšanas iespēju saglabāšanai Pakalnes mājām.
- Veikt konsultācijas ar Vizlas un Grundzāles iedzīvotājiem par ainavas izmaiņas iespējām.
- Novada SIVN monitoringa ietvaros ietvert arī ainavas vizuāli estētisku novērtējumu, ko būtu jābalsta galvenokārt uz iedzīvotāju vērtējumu.

Saskaņā ar likumu "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" IVN procedūru piemēro Vides pārraudzības valsts birojs, ja derīgo izrakteņu ieguve paredzēta 25 ha vai lielākā platībā. Teritorija pie Vizlas ir 24,9 ha un attiecīgi šajās robežās IVN var tikt nepiemērots. Pie Grundzāles īpašumu kopējā teritorija ir 60,5 ha, taču ja ieguvi plāno mazākā kā 25 ha platībā tad arī IVN procedūru var nepiemērot. Jāatzīmē, ka IVN procedūra pati par sevi nav garantija vēlāko ietekmju neesamībai. Diemžēl paredzot kādus organizatoriskus vai tehnoloģiskus pasākumus IVN ziņojumā, kontroles trūkuma dēļ tie var arī netikt realizēti pilnīgi vai daļēji. Un otrādi - arī bez IVN procedūras iespējams veikt nepieciešamos ietekmju samazināšanas pasākumus.

5.7. Aizsargājamās dabas teritorijas un sugas

Šis jautājums daļēji aprakstīts apakšsadaļās 3.4. un 5.3., kur norādīti arī precīzie aizsargājamo sugu nosaukumi. Nevar prognozēt tiešas ietekmes uz ĪADT, konkrēti DL "Rauza" kurš atrodas augšpus iespējamās karjera vietas un divām īpaši aizsargājamām gliemeņu sugām. Tomēr Dabas aizsardzības pārvalde un arī malakoloģijas eksperti atzīmē iespējamu netiešu ietekmi uz DL "Rauza" Vecpalsas piesārņojuma gadījumā, kā arī ietekmi uz īpaši aizsargājamām sugām Vecpalsā leļpus plānotās derīgo izrakteņu ieguves vietas. Apdraudējums iespējams arī upē mītošajām zivju sugām nepietiekoši attīrītu notekūdeņu iepludināšanas gadījumā (skat. arī ihtiologa atzinumu). Kā norādīts apakšsadaļā 5.3., lai neradītu negatīvu ietekmi uz aizsargājamām sugām, dolomīta ieguves gadījumā nepieciešams nodrošināt pietiekamu notekūdeņu un atsūknēto gruntsūdeņu attīrīšanu, ņemot talkā gan tehnoloģiskos, gan arī organizatoriskos kontroles un motivācijas pasākumus.

Ieteikumi

- neveikt saimniecisko darbību vismaz 100 m attālumā no aizsargājamiem biotopiem, lai samazinātu to fragmentāciju un malas ietekmi.

5.8. Prognozēto ietekmju izvērtējuma apkopojums

Pārskatāmības dēļ 1. tabulā veikts aprakstīto potenciālo ietekmju apkopojums un salīdzinošs novērtējums pēc to nozīmības.

1. Tabula. Prognozēto ietekmju apkopojums un nozīmība

Iespējamās ietekmes	"Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas"	"Raudiņas"- "Grotes" 1. alternat.	"Raudiņas"- "Grotes" 2. alternat.
Depresijas piltuve - dzeramā ūdens ieguves padziļināšanās	- 1	- 3	0
Upju piesārņojums ar suspendētajām daļiņām	- 3	- 1	0
Putekļu un trokšņa ietekme	- 1	- 3	- 1
Vizuālās ainavas izmaiņas	+ 2	- 2	-1
Spridzināšanas darbu ietekme (vibrācijas, drošība)	- 1	- 3	0

- 3 nozīmīga negatīva ietekme, - 2 vidēji nozīmīga negatīva ietekme, - 1 mazāk nozīmīga negatīva ietekme, 0 neitrāla ietekme, + 1 mazāk nozīmīga pozitīva ietekme, + 2 vidēji nozīmīga pozitīva ietekme, + 3 nozīmīga pozitīva ietekme.

Tādējādi teritorijas plānojuma grozījumi un attiecīgi dolomīta ieguve:

1) var būt pieļaujama "Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas" blokā, ievērojot 6. nodaļā noteiktos nosacījumus.

Tomēr ņemot vērā nozīmīgu (būtisku) negatīvu ietekmju iespējamību "Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas" zemju blokā attiecībā uz ūdens piesārņojumu, kā arī citu negatīvu ietekmju iespējamību, sabalansēta un sabiedrībā atbalstāma risinājuma rašanai šajā gadījumā rekomendējams piemērot ietekmes uz vidi novērtējuma procedūru;

2) ņemot vērā vairākas iespējamās būtiskās negatīvās ietekmes "Raudiņas"- "Grotes" blokā 1. alternatīvas gadījumā šī alternatīva nav pieļaujama (skat. arī nosacījumus 6. nodaļā);

3) var būt pieļaujama "Raudiņas"- "Grotes" blokā 2. alternatīvas gadījumā, ievērojot 6. nodaļā noteiktos nosacījumus.

6. Risinājumi ietekmju mazināšanai un novēršanai

Lai mazinātu vai novērstu sagaidāmās būtiskās negatīvās ietekmes uz vidi, nepieciešams ievērot šādus nosacījumus:

- Apbūves noteikumos iekļaut prasību veikt hidroģeoloģisko modelēšanu ņemot vērā jau esošo karjera darbību un noteikt esošos ūdens ieguves avotus (t.sk. t.s. "spices" vai urbumus) kurās sagaidāma ūdens līmeņa pazemināšanās.
- Gadījumā, ja esošajās grodu akās novērota ūdens līmeņa pazemināšanās vai tā izžušana ietīkot padziļinātus urbumus un tos aprīkot ar ūdens padeves sistēmu mājsaimniecībās depresijas depresijas zonā.
- Iekļaut apbūves noteikumos kontroles mehānisma nodrošināšanu piesārņojuma konstatēšanai Vecpalsā (piemēram, nepārtraukta režīma (on-line) monitoringa stacija)
- Izveidot organizatorisku (administratīvu) mehānismu, kas nodrošina uzņēmēja reālu ieinteresētību un motivāciju notekūdeņu attīrīšanas veikšanā.
- Iekļaut apbūves noteikumos skaidru prasību izveidot attīrīšanas ietaises blokā "Kalna Kades"- "Bemberu pļavas".
- Limitēt (ierobežot) dolomīta transportēšanas intensitāti un ātrumu Vizlas bloka gadījumā.
- Pēc iespējas plaši un pilnīgi informēt Vizlas ciema un paredzētās ieguves vietas iedzīvotājus par būtiskajām izmaiņām ieguves tehnoloģijā, kas izskanēja sabiedriskās apspriešanas laikā (ieguve bez spridzināšanas un līdz gruntsūdens līmenim).
- Turpināt diskusiju ar Vizlas ciema iedzīvotājiem par grozījumu risinājumiem teritorijas plānojumā.
- Attīstības programmā vai citur paredzēt līdzekļus dolomīta transportēšanas ceļu V7-249 un tā pieslēguma A2 maģistrālei asfaltēšanai. Jeb veikt nepieciešamo līdzekļu piesaisti citādos veidos (uzņēmēju partnerība, ES fondu līdzfinansējums u.c.)
- veikt transportēšanas ceļu atpūteklīšanu tos mitrinot.
- noteikt konkrētus transportēšanas maršrūtus un laika grafikus un tos saskaņot ar pašvaldību transporta shēmās.
- Iekļaut prasību spridzināšanas darbus "Kalna Kadēs"- "Bemberu Pļavās" veikt tikai zem gruntsūdens līmeņa;
- "Kalna Kadēs"- "Bemberu Pļavās" jānosaka pietiekošs, uz aprēķiniem un modelēšanu balstīts attālums no Vidzemes šosejas jeb jāparedz izveidot pietiekami augstu valni.
- Ja to parāda modelēšanas rezultāti, konkrēti izveidot uz aprēķiniem balstītu aizsargvalni visapkārt spridzināšanai paredzētajai zonai.
- Veikt aprēķinus un paredzēt izmantot spridzināšanas tehnoloģijas (piem. secīgi mazi sprādzieni vairākos urbumos), kuras maksimāli samazina vibrācijas. Veikt māju stāvokļa apsekošanu, fiksēt to dokumentāli un veikt apdrošināšanas pasākumus.
- Piemērotāks risinājums Vizlas bloka gadījumā ir ieguve bez spridzināšanas - tikai ar zāģēšanas palīdzību. Nostiprināt to kā nosacījumu teritorijas plānojumā.

- Rast risinājumu teritorijas plānojumā piebraukšanas iespēju saglabāšanai Pakalnes mājām.
- Veikt konsultācijas ar Vizlas un Grundzāles iedzīvotājiem par ainavas izmaiņas iespējām.
- Novada SIVN monitoringa ietvaros ietvert arī ainavas vizuāli estētisku novērtējumu, ko būtu jābalsta galvenokārt uz iedzīvotāju vērtējumu.
- Vizlas bloka gadījumā apbūves noteikumos pieļaut tikai dolomīta ieguvi līdz gruntsūdens līmenim;
- Vizlas bloka gadījumā apbūves noteikumos iekļaut prasību noteikt zāģēšanas tehnoloģijas trokšņa ietekmes zonu balstoties uz analogām ieguves vietām/tehnoloģijām vai pamatotiem aprēķiniem un modelēšanu.
- Neveikt saimniecisko darbību vismaz 100 m attālumā no aizsargājamiem biotopiem, lai samazinātu to fragmentāciju un malas ietekmi.

7. Teritorijas plānojuma neīstenošanas scenārijs

Grundzāles pagasta teritorijas plānojuma grozījumu gadījumā tas nozīmētu, ka netiktu atļauta dolomīta karjeru izveide un teritorijas tiktu saglabātos kā lauksaimniecības zemes un mežsaimniecībā izmantojamas zemes.

Attiecīgi neīstētos ar karjera izveidi saistītie, iepriekš aprakstītie negatīvo ietekmju riski.

Lauksaimniecības zemju gadījumā apakšscenāriji ietvertu vai nu šo zemju aizaugšanu, vai visticamākais nopļaušanu, saņemot LAD atbalsta maksājumus vai tā tiktu izmantota lauksaimniecības kultūru audzēšanai. Teritorija pie Vizlas varētu būt piemērota netradicionālās lauksaimniecības attīstībai, salīdzinoši mazās platības dēļ. Liellauksaimniecības attīstības gadījumā palielinātos risks Vecpalsas piesārņojumam ar minerālmēsliem, jo upe tek pa īpašuma robežu un lauksaimniecības teritorija ir ļoti tuvu upes krastiem.

8. Monitorings

Ieteicams novada pašvaldībai apstiprināt teritorijas plānojuma monitoringa programmu, nosakot arī atbildīgo amatu/personu par tās izpildi un uzraudzību. Reizi gadā novada deputātu sēdes darba kārtībā iekļaut jautājumu par monitoringa programmas izpildi.

Ieteicamā monitoringa programma

Ūdens kvalitāte Vecpalsas un Vizlas upēs

- Vecpalsas upē nepārtrauktā ("on-line") režīmā fizikāli-ķīmisko parametru kontrole (pH, elektrovadītspēja, temperatūra, suspendētās vielas - kā turbiditāte vai saduļķojums); Mērījumus uzsākt pirms karjera ierīkošanas. Par trauksmes līmeni uzskatīt būtiskas un ātras parametru izmaiņas salīdzinot ar fona līmeni.
- Vizlas upē fizikāli-ķīmisko parametru kontrole 2 reizes gadā (pH, elektrovadītspēja, suspendētās vielas). Mērījumus uzsākt vismaz pusgadu pirms ieguves uzsākšanas. Par trauksmes līmeni uzskatīt būtiskas parametru izmaiņas salīdzinot ar fona līmeni.
- Vizuāla ūdens saduļķojuma kontrole Vecpalsas upē. To var veikt iespējami bieži (katru dienu vai vismaz reizi nedēļā) leņķus dolomīta ieguves vietas, saduļķojumu fiksējot protokolā un/vai fotofiksējot. Novērojumus uzsākt līdz ar dolomīta ieguves uzsākšanu (vai ja zināms, ka tiek veikti citi darbi, kas var izraisīt saduļķojumu, piem. upes gultnes tīrīšana).

Sugu aizsardzība

- Zivju sugu (taimiņš, pavīķe, platgalve, upes nēģis, ausleja, akmeņgrauzis, kā arī platspīļu vēži) sastopamības Vecpalsā un šo sugu atjaunošanās. Turpināt novērojumus ihtiologa izvēlētajos un ziņojumā iekļautajos parauglaukumos. Vienu reizi gadā. Ņemt vērā attiecīgos ihtiologa secinājumus par monitoringa datiem.

Hidroloģiskā režīma izmaiņas

- Gruntsūdens pazemināšanās.

Apkārtējo māju akās veikt gruntsūdens līmeņa mērījumus un fiksēt līmeņus vismaz 4 reizes gadā (lai reģistrētu arī līmeņa svārstību diapazonu) uzsākot mērījumus vismaz gadu (vēlams nekavējoties) pirms ieguves uzsākšanas. Par trauksmes līmeni uzskatīt būtiskas un ātras parametru izmaiņas salīdzinot ar fona līmeni.

- Augsnes augšanas apstākļu izmaiņu novērojumi. Konkrētu indikatoru (indikatorsugu) un parauglaukumu izvēlei un novērojumu veikšanai piesaistīt attiecīgu ekspertu. Iespējams izmantot arī paredzamās IVN procedūras rezultātus un ieteikumus, jo augsnes augšanas apstākļu izmaiņas nav sagaidāmas kā ātras.

- Vai ir veikti nepieciešami aku padziļināšanas darbi? - Reģistrēt projekta (dolomīta ieguves) ietvaros konkrēti veiktos aku padziļināšanas/urbumu izveides darbus. Reģistrēt vismaz 1 reizi gadā.

Gaisa kvalitāte

- Sūdzības un novērojumi (aptaujas) uz transportēšanas ceļiem par putekļiem un troksni. Reizi gadā aptaujāt (telefoniski, e-pastā, nosūtītā anketā vai tiešā intervijā) visas gar transportēšanas ceļiem un dolomīta ieguves tuvumā atrodošās mājsaimniecības par putekļu un trokšņa traucējumiem (viena atbilde no katras mājsaimniecības) 1 x gadā.

Vizuāli estētiskās ainavas izmaiņas

- Novērtēt vizuāli estētiskās ainavas izmaiņas ap ieguves vietām, balstot vērtējumu galvenokārt uz iedzīvotāju aptauju rezultātiem. Rekomendējams 1 reizi gadā pēc dolomīta ieguves darbu uzsākšanas.

9. Kopsavilkums

Vides pārskats ir sagatavots, vadoties no LR 2001.gada 30.maija likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un LR 2004.gada 23.marta MK noteikumiem Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Stratēģiskais novērtējums (SN) tiek veikts balstoties uz teritorijas plānojuma grozījumu 1. redakciju, saņemtajiem institūciju nosacījumiem.

Šie teritorijas plānojuma grozījumi tiek gatavoti atļautā zemes lietojuma maiņai divām konkrētām, pagasta mērogā nelielām un ar zemes īpašuma robežu norobežotām teritorijām (blokiem). Grozījumi paredz atļaut derīgo izraktenu ieguvi šajās teritorijās. Teritorijas plānojuma grozījumu kopējā teritorija ir 85,4 ha, kas sastāv no diviem nekustamo īpašumu blokiem:

Pirmais bloks (60,5 ha, pie Grundzāles)

- 1) „Bemberu pļavas” (7,7ha)
- 2) ”Kalna Kades” (52,8ha)

Otrais bloks (24,9 ha, pie Vizlas)

- 3) „Raudiņas” (17,00ha)
- 4) "Grotēs” (7,90ha)

Tādējādi pēc būtības grozījumi skar ne tik daudz telpisko attīstības plānošanu novada vai pagasta mērogā, bet attiecas uz divu dolomīta ieguves vietu izveides iespējamību konkrētos zemes īpašumos.

Grozījumu mērķis: Lai šī teritorija attīstītos, tai jānosaka izmantošana, kas nav pretrunā ar Grundzāles pagasta pārējās teritorijas plānojumu, kā arī apmierinātu sabiedrības un zemes gabalu īpašnieka intereses.

Stratēģiskā novērtējuma metodika ietver:

- Pašreizējā stāvokļa analīzi konkrētajās vietās (blokos) un to tuvumā;
- Abu bloku apsekojumu dabā;
- Identificē galvenās iespējamās ietekmes no paredzētās darbības (dolomīta ieguves);
- Analizē šo ietekmju būtiskumu un iesaka samazināšanas risinājumus vai precizētu datu nepieciešamību;

Esošā situācija

Gaisa kvalitāte kopumā Grundzāles pagastā ir laba, t.sk. vietās kur plānots veikt grozījumus; problēmas ar gaisa kvalitāti ir dolomīta karjera "Purgaiļi" transportēšanas ceļa tiešā tuvumā putekļu dēļ.

Vizla un Vecpalsa ir noteiktās kā prioritārās lašveidīgo ūdeņu upes; Upju apsaimniekošanas plānā **ūdens ekoloģiskā kvalitāte** norādīta kā atbilstoša labai (Vecpalsā) un vidējai (Vizlā) kategorijai; Vairāki avoti (DAP, pagasta pārstāvji, publicētie materiāli) norāda uz esošajām ūdens saduļķojuma problēmām Vecpalsā esošā dolomīta karjera darbības rezultātā.

Abi zemju bloki tiek izmantoti galvenokārt kā lauksaimniecības zemes, bet ar zemu vai vidēji zemu izmantošanas intensitāti; Tajos nav konstatēta putniem nozīmīgu zemju esamība.

Vecpalsā satopama īpaši aizsargājamas sugas - taimiņa, alatu un upes nēģa nārsts. Lejpus plānotās dolomīta ieguves vietas līdz Vecpalsas ietekai Gaujā zināmas apmēram 50 taimiņa nārsta vietas.

Dabas aizsardzības pārvalde izsaka bažas par iespējamā saduļķojuma ietekmi gan augšpus dolomīta ieguves vietas pie Vecpalsas uz dabas lieguma "Rauza" sugām ziemeļu upespērleni un biezo perlamutreni. Tomēr pašlaik nav pieejami dati par jau konstatētu negatīvu ietekmi no saduļķojuma Vecpalsā esošā dolomīta karjera darbības rezultātā. Papildus tam atrasts arī Eiropas nozīmes īpaši aizsargājams biotops - 91E0* Aluviāli krastmalu un palieņu meži . Ieteikums neveikt saimniecisko darbību 200 m attālumā no biotopiem ietverts teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos.

Alternatīvas

Kā divas alternatīvas teritorijas plānošanu veicot tikai divos zemju blokos ir dolomīta ieguves tehnoloģiskie risinājumi zemju blokā "Raudiņas"- "Grotes":

Parametrs/darbība	1. alternatīva	2. alternatīva
Dolomīta ieguve	Dolomīta šķembas ar spridzināšanu	Dolomīta apdares materiāli ar zāģēšanu
Ieguves dziļums	Zem gruntsūdens līmeņa	Virs gruntsūdens līmeņa
Transportēšana	Neierobežots	Neliels reisu skaits (piem. 1 līdz 2 reisi darba dienas laikā)

1. alternatīva tādējādi ir tradicionāla dolomīta šķembru ieguve dolomīta karjerā, veicot irdināšanu ar spridzināšanas metodi, atsūkņējot ieplūstošos gruntsūdeņus un nostādinot tos dīķos pirms novadīšanas vidē. 2. alternatīvas dolomīta ieguves mērķis ir veselu, nebojātu dolomīta bloku ieguve ar zāģēšanas paņēmienu un tikai līdz gruntsūdens līmenim, kā arī nelielas ražotnes izveide šo bloku apstrādei par apdares materiāliem (skat. arī Aivara Bahura 12.12.2013. iesniegumu). 2. alternatīvas gadījumā sagaidāms arī mazāks reisu skaits - viens jeb daži reizi darba laikā.

Ietekmju novērtējums

Balstoties gan uz SIA "Vides eksperti" pieredzi, gan arī citiem Latvijā veiktiem dolomīta ieguves ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumiem, kā arī novērojumiem darbojošos dolomīta karjeru gadījumā galvenās negatīvās ietekmes dolomīta ieguves rezultātā saistītas ar:

- pazemes ūdens līmeņa pazemināšanos un t.s. depresijas piltuves izveidošanos (parasti dažu simtu metru līdz dažu kilometru attālumā);
- ūdensteču piesārņojumu novadot atsūkņētos gruntsūdeņus vai skalošanas ūdeņus - pH izmaiņas, ūdens temperatūras izmaiņas, piesārņojums ar suspendētām vielām (dolomīta smalkajām daļiņām, vizuāli novērojams kā "balts" ūdens);
- putekļi karjera vietā un gar transportēšanas ceļiem, ja tie nav asfaltēti;
- troksnis (gan karjerā, gan transportēšanas ceļu zonā);
- satiksmes intensitātēs pieaugums (satiksmes drošības pasliktināšanās);
- spridzināšanas rezultātā radītās vibrācijas un drošība (šķembas);
- ainavas izmaiņas.

Veicot pazemes ūdeņu atsūkņēšanu karjera ieguves teritorijā, pazeminās arī ar ieguves vietu ģeoloģiski saistīto pazemes ūdeņu līmenis tuvējā apkārtnē, veidojot piltuvveida līmeņa pazeminājumu - t.s. depresijas piltuvi. Šādas ietekmes izplatība provizoriski aprēķināta apmēram 3 km no ieguves vietas. Galvenās negatīvās ietekmes šāda procesa rezultātā saistītas ar ūdens "pazušanu" akās vai seklākos ūdens ieguves urbumos. To var risināt ierīkojot dziļākus ūdensapgādes urbumus.

Lai novērstu upju piesārņošanu ar atsūkņētajiem gruntsūdeņiem nepieciešams veikt to pienācīgu attīrīšanu (piem. ierīkot nosēddīķus, veicot filtrēšanu). Precīzu tehnoloģiju noteikšana būtu tehniskā projekta un detalizētākas plānošanas stadijas uzdevums.

Visefektīvākais risinājums putekļu samazinājumam gar transportēšanas ceļiem ir tā asfaltēšana

Ietekmes pēc to nozīmības apkopotas zemāk esošajā tabulā

Prognozēto ietekmju apkopojums un nozīmība

Iespējamās ietekmes	"Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas"	"Raudiņas"- "Grotes" 1. alternat.	"Raudiņas"- "Grotes" 2. alternat.
Depresijas piltuve - dzeramā ūdens ieguves padziļināšanās	- 1	- 3	0
Upju piesārņojums ar suspendētajām daļiņām	- 3	- 1	0
Putekļu un trokšņa ietekme	- 1	- 3	- 1
Vizuālās ainavas izmaiņas	+ 2	- 2	-1
Spridzināšanas darbu ietekme (vibrācijas, drošība)	- 1	- 3	0

- 3 nozīmīga negatīva ietekme, - 2 vidēji nozīmīga negatīva ietekme, - 1 mazāk nozīmīga negatīva ietekme, 0 neitrāla ietekme, + 1 mazāk nozīmīga pozitīva ietekme, + 2 vidēji nozīmīga pozitīva ietekme, + 3 nozīmīga pozitīva ietekme.

Tādējādi teritorijas plānojuma grozījumi un attiecīgi dolomīta ieguve:

1) var būt pieļaujama "Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas" blokā, ievērojot noteiktos nosacījumus.

Tomēr ņemot vērā nozīmīgu (būtisku) negatīvu ietekmju iespējamību "Kalna Kades"- "Bemberu Pļavas" zemju blokā attiecībā uz ūdens piesārņojumu, kā arī citu negatīvu ietekmju iespējamību, sabalansēta un sabiedrībā atbalstāma risinājuma rašanai šajā gadījumā rekomendējams piemērot ietekmes uz vidi novērtējuma procedūru;

2) ņemot vērā vairākas iespējamās būtiskās negatīvās ietekmes "Raudiņas"- "Grotes" blokā 1. alternatīvas gadījumā šī alternatīva nav pieļaujama (skat. arī nosacījumus);

3) var būt pieļaujama "Raudiņas"- "Grotes" blokā 2. alternatīvas gadījumā, ievērojot noteiktos nosacījumus.

Nosacījumi:

- Apbūves noteikumos iekļaut prasību veikt hidroģeoloģisko modelēšanu ņemot vērā jau esošo karjera darbību un noteikt esošos ūdens ieguves avotus (t.sk. t.s. "spices" vai urbumus) kurās sagaidāma ūdens līmeņa pazemināšanās.

- Gadījumā, ja esošajās grodu akās novērota ūdens līmeņa pazemināšanās vai tā izžušana ierīkot padziļinātus urbumus un tos aprīkot ar ūdens padeves sistēmu māsaimniecībās depresijas piltuves zonā.

- Iekļaut apbūves noteikumos kontroles mehānisma nodrošināšanu piesārņojuma konstatēšanai Vecpalsā (piemēram, nepārtraukta režīma (on-line) monitoringa stacija)

- Izveidot organizatorisku (administratīvu) mehānismu, kas nodrošina uzņēmēja reālu ieinteresētību un motivāciju notekūdeņu attīrīšanas veikšanā.
- Iekļaut apbūves noteikumos skaidru prasību izveidot attīrīšanas ietaises blokā "Kalna Kades"- "Bemberu pļavas".
- Limitēt (ierobežot) dolomīta transportēšanas intensitāti un ātrumu Vizlas bloka gadījumā.
- Pēc iespējas plaši un pilnīgi informēt Vizlas ciema un paredzētās ieguves vietas iedzīvotājus par būtiskajām izmaiņām ieguves tehnoloģijā, kas izskanēja sabiedriskās apspriešanas laikā (ieguve bez spridzināšanas un līdz gruntsūdens līmenim).
- Turpināt diskusiju ar Vizlas ciema iedzīvotājiem par grozījumu risinājumiem teritorijas plānojumā.
- Attīstības programmā vai citur paredzēt līdzekļus dolomīta transportēšanas ceļu V7-249 un tā pieslēguma A2 maģistrālei asfaltēšanai. Jeb veikt nepieciešamo līdzekļu piesaisti citādos veidos (uzņēmēju partnerība, ES fondu līdzfinansējums u.c.)
- veikt transportēšanas ceļu atpūtekljošanu tos mitrinot.
- noteikt konkrētus transportēšanas maršrūtus un laika grafikus un tos saskaņot ar pašvaldību transporta shēmās.
- Iekļaut prasību spridzināšanas darbus "Kalna Kadēs"- "Bemberu Pļavās" veikt tikai zem gruntsūdens līmeņa;
- "Kalna Kadēs"- "Bemberu Pļavās" jānosaka pietiekošs, uz aprēķiniem un modelēšanu balstīts attālums no Vidzemes šosejas jeb jāparedz izveidot pietiekami augstu valni.
- Ja to parāda modelēšanas rezultāti, konkrēti izveidot uz aprēķiniem balstītu aizsargvalni visapkārt spridzināšanai paredzētajai zonai.
- Veikt aprēķinus un paredzēt izmantot spridzināšanas tehnoloģijas (piem. secīgi mazi sprādzieni vairākos urbumos), kuras maksimāli samazina vibrācijas. Veikt māju stāvokļa apsekošanu, fiksēt to dokumentāli un veikt apdrošināšanas pasākumus.
- Piemērotāks risinājums Vizlas bloka gadījumā ir ieguve bez spridzināšanas - tikai ar zāģēšanas palīdzību. Nostiprināt to kā nosacījumu teritorijas plānojumā.
- Rast risinājumu teritorijas plānojumā piebraukšanas iespēju saglabāšanai Pakalnes mājām.
- Veikt konsultācijas ar Vizlas un Grundzāles iedzīvotājiem par ainavas izmaiņas iespējām.
- Novada SIVN monitoringa ietvaros ietvert arī ainavas vizuāli estētisku novērtējumu, ko būtu jābalsta galvenokārt uz iedzīvotāju vērtējumu.
- Vizlas bloka gadījumā apbūves noteikumos pieļaut tikai dolomīta ieguvi līdz gruntsūdens līmenim;
- Vizlas bloka gadījumā apbūves noteikumos iekļaut prasību noteikt zāģēšanas tehnoloģijas trokšņa ietekmes zonu balstoties uz analogām ieguves vietām/tehnoloģijām vai pamatotiem aprēķiniem un modelēšanu.

- Neveikt saimniecisko darbību vismaz 100 m attālumā no aizsargājamiem biotopiem, lai samazinātu to fragmentāciju un malas ietekmi.

Pielikumi